

Gunnar Björling: *Ord och att ej annat*

ANDERS OLSSON

Vem talar här?
och ljud bärs skilda,
i färgklart
jords lätta akvarell
de himmelsljusa blåa vatten
vattenljus är himlarna
det strålendes ljus är vitare hus
och brokigskimmerstenarna
nu nu
och talar världs timme
och lever svart och skuggorna
av blad och gräsen
och lyftad vinge.

Der er noget abrupt og uoverlagt i Björlings udsigelse, som lader os komme meget tæt på selve skrive-situationen. Småordenes mumlen, tilfældige udbrud og sætningsstumper kan angive en fortsættelse på en samtale, som fortsætter med at forløbe i rummet ved siden af. Tænk på alle disse "att"-er og "och"-er eller tankestreger i hans digtning, som river digtenes margener op og prosaiserer versene! Ikke så underligt, at Björling ikke var sikker på sin identitet som lyriker. Man kan sige, at han aldrig holdt op med at stille spørgsmålet: "Er min skrift lyrik?"

I dette digt fra tiden efter krigen, fra samlingen *Ord och att ej annat* (1945), stilles et andet, men beslægtet spørgsmål: "Vem talar här?". Og hele digtet kan siges at være en form for svar på spørgsmålet. Men ikke med svarets vanlige form. Svaret følger ikke dialektisk efter spørgsmålet, men er snarere en forlængelse af det, med det forbindende og dog adskillende "och".

Det er et mærkeligt spørgsmål. Hvorfor stiller man det i et digt? Er forfatteren usikker på sig selv som digtets subjekt? Næppe, intet tyder på det. Digtet er

snarere en hymne til det nærværende i øjeblikket, hvor analogien med billedkunstens "akvarell" skaber en slags ordtavle. Men det er i så fald en ordtavle uden rigtigt centrum. Det er som om ordene, der betegner tingene og deres fremtrædelser, er blevet isolerede og fremstiller facetter af en verden uden samlende perspektiv. Se den klodsede sammensætning "brokigskimmerstenarna", som synes at betegne tingenes evne til at bryde lyset i en mangefold af forskelligheder. Det er som om digtets ord og linjer var sådanne brogede sten, som ligger dér, side ved side, i et opbrudt, men lysende felt.

Men det er altså ikke bare, eller først og fremmest, synet, det drejer sig om. Spørgsmålet gælder talen og den talendes identitet. Hvad er det, der forbinder det hørbare med det synlig i digtet? Det ser vi i anden linjes "och ljud bärs skilda", der forsætter "i färgklart / jords lätta akvarell". Det er adskillelsens poetik, men også verden fremskrevet som en artefakt. Talen går upersonligt over i "ljud", som udskilles fra en bærende instans, der ikke nævnes. Stemmens udspring forlægges i næste moment til en mangefold, som hører til verden betragtet som en lagdelt tavle.

Får spørgsmålet et egentligt svar? Måske ikke. Björling er ikke stemt for antropomorfismer. Tingene er der, som ting, og de har i streng forstand ingen stemme. Men alligevel bæres poetens stemme – som adskilte lyde – frem af tingene. Det er så stærkt udtryk, at selve skriftens øjeblik, som insisterende kaldes frem med gentagelser, afhænder stemmens udspring i subjektet til fordel for den ydre verden: "nu nu/ och talar världs timme". Digtets "och", som indleder fem af digtets linjer, har også en additivt manende stemmelighed, som tilkommer en bekræftende forbindelse mellem verdens mangefold af

lysende segmenter – “och talar”, “och lever”, “och lyftad”. Det er skriveaktens øjeblik, ”världs timme”, som lader talen blive til og som føjer tingene sammen. Men da forstår man også, hvordan hånd og stemme bestandigt går over i hinanden hos Björling.

Björlings samlinger efter krigen er en enestående bedrift, og måske hans betydeligste. Det gælder ikke bare *Ord och att ej annat*, men også *Luft är och ljus* (1946), *Ohört blott* (1948) eller *Vårt kattliv timmar* (1949). Hans hjem blev ødelagt af en flybombe i februar 1944, deriblandt en mængde uerstattelige manuskripter. Da han rejser sig til sine nye digte, har han, med et ord fra et andet digt fra samme tid som det ovenstående, fundet “ett hemmaspråk”, hvor alt kan tale uden omveje. Han skriver, midt i asken og

midt i den nye overvældende glæde over freden, “att händerna är hemma!”

Ja, hos Björling er hænderne virkelig kommet hjem. Når alt andet er borte, udslettet og fremmed, har de fundet deres plads. De er hjemme i den konkrete omverden, hos stemmen, som rører sig ude blandt blade og skygger og vandlys. Jeg kender ingen, der som han kan skrive holdbare idyller i vor tid. For her findes ikke en smule sentimentalitet. Subjektet er evakueret og blot nærværende som gestik og synsfelt. Stemmen hører til verden og er blevet ren adskillelse og bekræftelse.

På dansk ved Stefan Iversen